

SANDEMOSESAMLINGEN

CD-ROM-SAMLINGEN

CD-rom-samlingen er overførsler af radioudsnder m.v. fra en række spole- og kassettebånd, der alle på en eller anden måde har tilknytning til Aksel Sandemose og hans forfatterskab.

Overførslerne er foretaget på Radio Limfjord i Nykøbing i perioden 13. november 2002 - 11. marts 2003. Radiochef Bjarne Raabjerg har forestået arbejdet.

Spole- og kassettebåndene findes i Sandemose-afdelingen på Bibliotekets loft.

Overførsler fra spolebånd:

1. "Sandemose og parapsykologien"
Omkring bøgerne September og Tjærehandleren

Johannes Væth : "Efter emigrationen til Norge i 1930 er det den psykoanalytiske digtning, der kommer i forgrunden. I en tid, som rystede menneskene og fik dem til at spørge om årsagen til, at alverden forberedte sig på at gå til grunde, rettede Sandemose søgelyset indad for at afsløre, hvordan blindhed og skjulte kræfter og impulser i det enkelte menneske skabte ulykker som tyranni, aggression og destruktion. Men interessen for parapsykologien havde Sandemose bevaret. Da han i 1938 vendte tilbage til Norge efter en længere udenlandsrejse og blev spurgt, om han havde oplevet noget særligt, svarede han: "Jeg har haft oplevelser af udpræget åndelig art. Jeg har gjort erfaringer, som jeg ikke troede, var mulige. Selvfølgelig har jeg ikke fået varsler om fremtidige ting, men jeg har fået en stærk anelse om, at vi er modtagelige for samtlige kommunikationer. Man er under et stadigt bombardement af indflydelse, af impulser fra andre mennesker....."

Medvirkende: Kjeld Jacobsen og Johannes Væth
Danmarks Radios udsendelse Bazar 18.3.1969. Varighed: 28.57 min.

2. "En flyktning korsar sitt spor"
Svensk besøg i Jante/Nykøbing. Små samtaler med forskellige nykøbingensere. Uddrag fra den berømmelige tale hin aften i Nykøbing

Sandemose læser Janteloven.

Interview med Gunnar Bull Gundersen den 16.6.1964
Sømandsminder og sømandsliv. Om at have set Klabaftermanden. Sandemose citerer med megen lune forskellige sømandsviser. Lidt om barndommen i Nykøbing, om hans første novelle og søsterens reaktion. ("Dette var mit første møde med den litterære kritik...."). Om overtro ombord. Om sømandens "slægtsløse" liv. Om den rodløse tilværelse.
Sveriges Radio. Samlet varighed: 64.19

3. "Hans børns barndom - og hans egen"
Hvordan hænger hans meget selvbiografiske forfatterskab sammen med hans liv? Var han et af de meget sjældne mennesker, der lærte af sine erfaringer?

Jeg selv har det indtryk, at hans liv var som en rus, og når han skrev, var det om hans tømmere...
tømmere...

Broderen Theodor Nielsen fortæller om Aksels fantasi. "Han var lidt særpræget. Jeg forstod ham ikke"

En anden bror, Carl Sandemose: "Hans bøger...det er ikke min store kærlighed..." "De kaldte ham for Dumme-Aksel i skolen" "Min ældste bror og jeg måtte træde til som kautionister for Aksel..."

Hedda Sandemose (datter af første ægteskab): ...vi mærkede ikke noget til En Flyktnings succes ... slet ingenting... Han kunne ikke tåle ret meget modstand... Han havde et grusomt temperament...især når han havde drukket for meget...det var hyggeligt, hvis han havde drukket, hvad han kunne tåle...

Også samtale med revisor Varden

Portrætudsendelse af Niels Peter Juel Larsen

Oplæsning: John Hahn-Petersen

Danmarks Radio. Varighed 46.59 min.

4. "Fra Danmark til Norge"

Aksel Sandemose fortæller

"Kong Lear" på Odense Teater. Aksel Sandemose og Claes Gill fortæller

Side A: Fra Danmark til Norge. Aksel Sandemose fortæller. Om nationalitetsskift. Om mødet med Eva Borgen i Sverige under besættelsen. Hvordan han friede efter fem dages bekendtskab og giftede sig efter yderligere seks dage. Om begges drøm om et "stille" liv på landet. Om købet af Kjørkelvik. Om sønnerne Espen og Jørgen. Om Espens død som 10-årig. Om den næsten livslange angst for at miste synet. Om olietrykkene i hjemmet i Færkenstræde, forestillende landskaber i Tyrol eller Schweiz. Men i Sandemoses bevidsthed det Norge, han bestandigt længtes efter. De olietryk, der fulgte ham gennem livet. "Kjørkelvik - Jeg er blevet et med naturen her... Når livets lys slukkes et eller andet sted i verden, så er jeg bestandig på Kjørkelvik...."

Norges Radio 4.8.1958

Side A og B: "Kong Lear". Shakespeares drama på Odense Teater med Claes Gill i hovedrollen. Sandemose fortæller om Shakespeare. Lydglimt fra forestillingen. Claes Gill har afdækket noget væsentligt hos Lear, ja hos Shakespeare selv. Jo ældre jeg bliver, desto større synes jeg, Shakespeare er. Claes Gill om Shakespeare. Enig med Sandemose angående opfattelsen af Lear. Samtale mellem Gill og Sandemose om venskabet med Tom Kristensen, mødet på Lyngby Kro, "dusseriet" og "kære-følelsen". Om Claes Gill som ung digterspire og vagabond.

Danmarks Radio 22.7.1962. Samlet varighed: 61.01 min.

- 5a Causeri af kritikeren Ole Storm, Politiken
- 5b Optagelse fra Hotel Hamlet i Nykøbing Mors

Om mennesket Aksel Sandemose. Dobbeltmennesket. Det tredobbelte menneske. Det voldsomme temperament, der kunne give sig udslag i korporlige sammenstød. En meget sammensat person. Om venskabet med Leo Estvad. Om den famøse studentereksamen. Om forholdet til Dagmar. Om hans viljestyrke til at føre sit mål igennem. "Jeg har truffet mange digtere, mange berømte digtere, men jeg har aldrig truffet et så sammensat menneske som Aksel Sandemose. Og det skyldes først og fremmest en ganske enestående begavelse hos ham"

Mødet arrangeret af AOF, Biblioteksforeningen, Dansk Kvindesamfund og Turistforeningen.

Varighed: 95.15 min.

- 6a Muntert causeri af kritikeren Ole Storm, Politiken
- 6b Optagelse fra Jantestuen på Sallingsund Fægekro

Optagelserne på 6a og 6b er identiske

Varighed: 65.12 min.

7. Interview med Aksel Sandemose.

Måske lydsiden af TV-interview med Aksel Sandemose. Interviewes om barndommen, om tiden på havet, om Nykøbing og Jante, om tiden i Sverige, ægteskabet med Eva og sønnernes fødsel. Intervieweren kalder i indledningen Sandemose for "psykoanalytikerens par excellence i norsk litteratur".

Til slut Inger Haagerups mindeord ved Aksel Sandemoses bisættelse 1965.

Norges Radio. Varighed: 42.40 min.

Udsendelse om Aksel Sandemose.

Inger Haagerups mindeord ved Aksel Sandemoses bisættelse.

8. Udsendelse om Sandemose med bl.a. Eyvind Johnson:

"...Både en enkel og kompliceret forfatter... Over tredive år siden, jeg mødte Sandemose første gang... En af de mest betydende europæiske digtere... Han tilbragte en uge i Stockholm, hvor jeg førte ham sammen med en række af mine forfatterkolleger... Han var et godt menneske... et af de ærligste mennesker, jeg har mødt... Mødtes igen i 1962 på en restaurant på Kongens Nytorv i København, hvor han stadig huskede, at jeg havde sagt, at han var et godt menneske..."

Gunnar Gunnarsson:"... vi var begge sømænd... jeg kunne identificere mig med ham... sås på Theatercafeen i Oslo, men turde ikke møde ham... For mig var bare NAVNET Sandemose en myte... Det var ham, der tog initiativet til, at vi kom til at tale sammen... Vi var meget sammen gennem de sidste 8-10 år, han levede... Har aldrig oplevet ham være uforskammet... Vi snakkede aldrig litteratur..."

Arnulf Øverland: "... Han var en nær ven af Johannes V. Jensen... Han var vildmanden i det danske våben... Jeg traf ham, mens han søgte et sted at bo i Oslo... Tog ham med hjem og fandt et sted til ham... der blev han boende en tid..."

Johan Vogt: "... han lærte mig at skrive, vi blev en overgang uvenner, det varede i ni år... han troede, jeg ville dominere ham... efter ni år blev jeg taget til nåde igen... jeg påtog mig at være forretningsfører for "Årstiderne"... jeg måtte bestandig sende ham penge, men jeg fik mange venner..."

Aksel Sandemose: "... "Årstiderne" er et forfatterskab i en ny form. Det er også årstiderne i et menneskeligt liv, i ens tankeverden... jeg opdagede den totale frihed ved at skrive..."

Nisse Gustafsson: "... vi sås i Stockholm og jeg besøgte ham nogle gange på Kjørkelvik... han havde en overgang tænkt på at få helikopter for at komme frem og tilbage... Kjørkelvik var noget helt specielt for ham... man vidste aldrig, om Aksel fabulerede, eller om han talte sandt.

Inger Haagerups mindeord ved bisættelsen.

Medvirkende bl.a. Eyvind Johnson, Gunnar Gunnarsson, Arnulf Øverland, Johan Vogt.

Tilrettelæggelse: Nisse Gustavsson.

Sveriges Radio. Varighed: 59.15 min.

9. Sandemose og Jante

Om Sandemose-aftenen i Nykøbing Mors 5.3.1965

Udsendelsen er fra dagen efter.

Danmarks Radio (uafsluttet udsendelse). Varighed: 30 min.

10. Om Varulven

Montage om Aksel Sandemoses "Varulven".

Ole Hyltoft fortæller.

Oplæsning: Bodil Kjer og Kjeld Jacobsen.

Tilrettelæggelse: Niels Birger Wamberg.

(Flere steder meget utydeligt - ca. på midten en pause på ca. et halvt minut).

Danmarks Radio. Varighed: 55.48 min.

11. Drøm og diktning

Samtale med Aksel Sandemose v/Liv Haavik

Samtale med Aksel Sandemose v/Gunnar Bull Gundersen.

"Drøm og diktning". Samtale mellem Aksel Sandemose og Liv Haavik den 29. december 1962.

"...ingen digtning uden drøm...Freud -... Hvis ikke digteren bevæger sig ud i grænselandet, så bevæger han sig ikke... Om billedsprog... Om sjælevandring... Det, som sker med mennesket i en drøm, er, at det enkelte menneske i drømmen bliver stillet for en domstol... Om Bibelen... Om Moses og tornebusken... om troen på Gud eller et eller andet guddommeligt..."

Samtale med Aksel Sandemose ved Gunnar Bull Gundersen.

"Rotten" bliver læst af Jack Fjeldstad, 19.4.1964.
Norges Radio. Samlet varighed: 57.59 min.

12. "Havet og skibene"
Poul Ørum er vært for en aften.

"Rotten" læst af Karl Stegger.
Danmarks Radio. Varighed 64.42 min. (uafsluttet).

13. Afsløringen af relieffet på Sandemoses fødehjem i Færkenstræde
Taler af borgmester Thomas Have og Sandemoses bror, Theodor Nielsen

Meget kort privatoptagelse. Varighed: 8.08 min.

14. Lydside til TV-udsendelse

Udtalelser af bl.a. Oscar Bang, Johannes Kirkegaard og Robert Dam

Begyndelsen af Sandemoses indlæg på det store møde i Nykøbing Mors 5. marts 1969

Danmarks Radio. Varighed: 17.54 min.(uafsluttet).

Overførsler fra kassettebånd:

1. Samtale med Johannes Væth i anledning af Limfjordsegnens Litteraturpris 1992

Samtale med Johannes Væth - afbrudt af klip fra hin bevægende aften med Sandemose i Nykøbing Mors

Væth: "...jeg anede intet om denne Sandemose...læste første gang om ham i en kronik i Politiken af Tom Kristensen...begyndte at læse bøger og kronikker..."

Væth bestilte "Årstiderne" og kom dermed i forbindelse med Aksel Sandemose. Mødte familien Sandemose første gang i 1957

"...Han var et meget, meget sammensat menneske...blev excentrisk..."

"...Sandemose-forskningen trives i hele Skandinavien..."

Tilrettelæggelse: Henning Toft Bro (senere provst i Nykøbing Mors)
Danmarks Radio Midt og Vest, Kulturmagasinet. Varighed: 48.55 min.

2. "Det poetiske Hjørne"

Om Sandemose-festaftenen 19. marts 1989 i anledning af Sandemoses 90-års dag efter to dages Sandemose-seminar på Morsø Landbrugsskole.

Samtale med Bent Dupont: 20-30 deltagere i seminaret fra Danmark og Norge - skuffende få mennesker i Teatersalen til festarrangementet. Måske stadig Mors-fordomme overfor Sandemose, mener Bent Dupont.

Samtale med Frits Helmuth, der fremførte en Sandemose-montage, tilrettelagt af Bent Dupont.

"...Meget dybe tanker hos Sandemose...går langt ind under huden..." ...meget inspireret af H.C. Andersen, tror jeg...han havde et mærkværdigt liv..."

Samtale med Knud Sørensen, der fortæller om arrangementet: biblioteksudstilling, seminar, lørdag eftermiddags-arrangement med Poul Erik Søe ("Sandemoses Jante - og vores") samt om festaftenen.

"...Aldrig er så mange gået glip af så meget..."

"...Sandemose er også humorist, men med en besk humor...Man skal betragte Sandemose som en stor digter..."

Arrangeret af Biblioteksforeningen og Morsø Teaterkreds

Medvirkende: Bent Dupont, Frits Helmuth, Knud Sørensen, Den Danske Klavertrio, Herning samt Per Dybbro Sørensen

Tilrettelæggelse: Dorit Glintborg

Radio Limfjord. Varighed: 60.17 min.

3. "I tidens løp - og før den tid"

Kolbjørn Fjeld i samtale med Hartvig Kiran, tidligere leder af Tiden Norsk Forlag.

Petter Larsen om Brev fra Kjørkelvik

Tor Stokke læser nogle breve fra Kjørkelvik

Hartvig Kiran: "...Aksel Sandemose kom med En Flyktning...den *måtte* jeg udgive...et socialt oprørsskrift..."

Om en strid mellem Arnulf Øverland og Sandemose vedrørende et Lagerkvist-skuespil i 30'erne

Efter 1940, da Tiden blev lukket af besættelsesmagten, blev forfatterne stillet frit, og Sandemose gik til Aschehoug.

"...Gyldendal havde fået En Flyktning...tilbudt, men sagde nej tak...jeg forstår ikke i dag, jeg turde udgive det...første manuskript-udkast var som Joyces Ulyssus...helt uden tegnsætning..."

Norsk Radio 12. februar 1975. Varighed: 40.11 min.

4. Radioklassikeren 24. juni 2001

Radioessay med Aksel Sandemose fra 16. august 1958

Tilrettelæggelse: Finn Slumstrup

Finn Slumstrup har tilrettelagt og indleder genudsendelsen af et radioessay med Aksel Sandemose fra 16. august 1958. Sandemose skildrer dette at skifte nationalitet, han fortæller om drømmen om Kjørkelvik - og hvorledes drømmen gik i opfyldelse...han

fortæller barndomserindringer...lidt om tiden på havet...om udlængslen efter Norge...og den trøstesløse kamp mod økonomien.

Radioklassikeren 24. juni 2001

Kaminpassiar med Aksel Sandemose og Karl Bjarnhof fra 10. januar 1960

Tilrettelæggelse: Karl Bjarnhof

En genudsendelse fra 10. januar 1960 - en kaminpassiar mellem Karl Bjarnhof og Aksel Sandemose.

Samtalen finder sted under et Sandemose-besøg i Danmark og drejer sig bl.a. om "Varulven", der netop er udkommet på dansk, og om den fortsættelse, som Sandemose har nogenlunde klar, nemlig "Inferno".

Snakken mellem Bjarnhof og Sandemose bringer løst og fast om Danmark/Norge, om at tænke sig tilbage til Danmark, men at føle sig som nordmand.

Radioklassikeren 1. juli 2001

"Hans børns barndom - og hans egen"

Genudsendelse fra 1969

Tilrettelæggelse: Niels Peter Juel Larsen

En genudsendelse fra 1969 om aksel Sandemose med titlen "Hans børns barndom - og hans egen" - tilrettelagt af Niels Peter Juel Larsen.

Oplæsning: John Hahn-Petersen.

Radioklassikeren 1. juli 2001

En optagelse fra 30. marts 1965 - Sandemoses besøg i Nykøbing Mors - hans tale på Centralhotellet.

Tilrettelæggelse: Poul Erik Søe

Danmarks Radio.

Ole Storm taler om Halldor Laxness (lydspor fra TV, 1966 - har intet at gøre med Sandemose)

Danmarks Radio. Varighed: 53.39 min.

5. Om Janteloven

Journalist Sture Näslund, Malmö, fortæller i ti små indslag om Janteloven - én kommentar til hvert bud i loven

Indslagene blev bragt i Sveriges Radio i august-september 2002. 19.,21.,23.26.,28. og 30. august samt 2.,6.,9. og 16. september 2002.

Sveriges Radio, program I. Kulturmagasinet Obs. Varighed: 20.56 min.

(Kopier af manuskripterne foreligger, sendt af Sture Näslund.)

6. "Sandemoseaften" med Knud Sørensen 25. maj 1976 på Morsø Vandrerhjem.

Optagelsen fandt sted i forbindelse med et lejrskoleophold for en 2. realklasse fra Egtved Skole.

Knud Sørensen giver i et causeri glimt fra Aksel Sandemoses liv og digtning, navnlig barndomstiden i Nykøbing Mors.

Kommer også ind på Sandemose/Nykøbing Mors sammenlignet med f.eks. Knuth Becker/Hjørring - hvor det i Nykøbing Mors var BYENS protest og i Hjørring ENKELTPERSONERs.

Knud Sørensen gør meget ud af at fortælle skoleeleverne om skolegangen i Nykøbing Mors kort efter århundredskiftet.

På båndets anden side svarer Knud Sørensen på spørgsmål fra elever/lærere. Spørgsmålene er svært utydelige, mens Knud Sørensens svar er tydeligere.

Privatoptagelse. Varighed: 74.15 min.

7. Aksel Sandemose.

Limfjordsdigtere bliver portrætteret af nulevende danske Limfjordsdigtere.

Forfatteren Bent Haller, Thisted.

Tilrettelæggelse: Gunnar Iversen.

Danmarks Radio. Varighed: 30.02 min.

